

Kunnskapsdepartementet
v/avdelingsdirektør Kjetil Moen
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Saksbehandler Ingebjørg Johannessen
Vår dato 06.10.2009
Vår referanse 09/387-2
Deres dato 05.06.2009
Deres referanse 2000902951-/SRM

HØRING - FORSLAG TIL ENDRING I OPPLÆRINGSLOVEN OG PRIVATSKOLELOVEN – BORTVISNING AV ELEVER Høringsuttalelse fra Foreldreutvalget for grunnsopplæringen (FUG)

FUG ser på denne saken som prinsipiell og vi vil derfor gå gjennom flere faktorer som berører saksområdet. I det følgende omtaler FUG bortvisning som skyldes normale brudd på et ordensreglement. Ved alvorlige episoder forutsetter FUG at rektor benytter fagpersoner i og utenfor skolen til å ta hånd om eleven og sørge for profesjonell hjelp.

Lærerens autoritet.

I avsnitt 2 bakgrunn refererer man til at

”lærerens evne til å fremstå som en tydelig leder og til å gi støtte til elevene har stor betydning for elevenes læring. En lærer med autoritet fremstår som en trygg voksenperson som viser at han eller hun bryr seg om elevene og tør å sette krav til elevenes oppførsel. Konsekvent grensesetting er en nøkkel for å skape et godt læringsmiljø preget av ro, orden og respekt”

FUG har ingen problemer med å gi sin tilslutning til dette. Samtidig er FUG urolig over tilbakemeldingene i TALIS-rapporten som beskriver at lærerne opplever liten tilbakemelding fra rektor: *”Mange norske lærere har bare sporadisk mottatt noen form for formell vurdering og tilbakemelding, og mer alvorlig : de oppfatter i betydelig grad at tilbakemeldingen en lite konkret og til liten hjelp for dem i deres daglige arbeid”*. Norsk skole har liten tradisjon for at rektor foretar vurdering av undervisningssituasjonen. I tillegg viser undersøkelsen at lærerne vurderer ”faren” for reaksjon fra rektor på dårlig utført jobb som lite sannsynlig.

I rundskriv 07/2005 om ordensreglement i grunnskolen og videregående skoler slår man fast at:

”Et uklart verdigrunnlag og manglende bevisstgjøring av lærerpersonalet er en viktig årsak til at regler ikke følges opp, at konsekvensene blir uklare og håndhevelsen uteblir.”

FUG har ingen grunn til å tro at situasjonen i norsk skole har endret seg dramatisk i løpet av de fire årene som er gått siden dette ble skrevet.

En lærer opparbeider seg autoritet på ulike måter. Autoritet er noe man til en viss grad opparbeider fordi man oppfattes som tydelig, trygg og rettferdig. Det er en kjensgjerning at negativ omtale av skolen og læreren i hjemmet undergraver denne autoriteten. FUG er redd for at læreren i rollen som både anklager og dommer kan gi redusert autoritet dersom utvisningen oppfattes som urettferdig av elev og/eller foreldre, eller dersom foreldrene ikke gir den nødvendige støtte. FUG mener det er uheldig å påføre læreren denne belastningen.

Elevens rettsikkerhet.

FUG mener det er problematisk at den som skal bortvise, er den som nedlegger påstand om utvisning, og som eleven skal forklare seg for. Vi refererer til rundskriv 07/2005 om ordensreglement i grunnskolen under Saksbehandlingsregler ved sanksjoner. *”Før det blir tatt avgjørelse om refsing, blant annet bortvisning, skal eleven ha anledning til å forklare seg muntlig for den som skal ta avgjørelsen.”* Dette er en viktig sikkerhetsventil som skal hindre at en elev blir urettferdig bortvist fra undervisningen fordi læreren har fått nok den dagen. Det er heller ikke tilstrekkelig at en elev er gitt advarsel før bortvisning for å rettferdiggjøre opptil en dags bortvisning.

Elevens alder.

FUG ønsker også å sette søkelyset på alder og skoleslag. Gjeldene forskrift gir rektor rett til inntil 1 dags bortvisning på barnetrinnet, 3 dagers bortvisning på ungdomstrinnet og inntil 5 dagers bortvisning på videregående skole. Forslag til ny forskrift gir rektor rett til å delegerer bortvisning for inntil 1 dag på alle trinn. Etter FUGs mening er det uheldig at en lærer på barnetrinnet får rett til å utmåle full reaksjon mens man på de andre trinnene bare utmåler en brøkdel av maksimal straff.

Utvisning for inntil en dag vil med stor sannsynlighet ikke være aktuelt de første skoleårene. En elev på barnetrinnet vil være svært sårbar for å komme i en slik situasjon, og det er et stort spørsmål om en slik reaksjon er hensiktsmessig. Dette medfører at FUG på det sterkeste vil advare mot at bortvisning fra undervisning gjennomføres på dette trinnet. Bare svært alvorlige brudd på reglementet kan forsvare en slik straff og kravet til oppfølging fra kompetent personell må være strengt. Dette innebærer selvsagt også at myndighet til bortvisning ikke under noen omstendighet må delegeres til andre enn rektor.

Behov for reaksjoner mot urolige elever på barnetrinnet må ivaretas gjennom kontakt med hjemmet, alternativ undervisningsopplegg mv.

På ungdomstrinnet vil elevene ha utviklet større mulighet til å forstå betydningen av reaksjoner fra skolens side i forhold til uønsket oppførsel. Også her er det viktig at reaksjonen står i forhold til forseelsen, og at den oppfattes som rettferdig. FUG vil åpne for bortvisning for resten av timen eller arbeidsøkta. FUG forutsetter da at eleven er gjort oppmerksom på at dette er konsekvensen av å fortsette med sin uønskede adferd. Videre forutsettes det at kontaktlærer informerer foreldre/foresatte og rektor om hva som har utløst reaksjonen fra læreres side, hva elevens forklaring er, og hvilke tiltak som planlegges for å unngå gjentagelse. Videre må lærergruppen rundt eleven drøfte hva de mener er årsaken til oppførselen, slik at man unngår at episoden som leder frem til bortvisning blir sett isolert fra den øvrige skoledagen.

Bortvisning ut over resten av timen eller arbeidsøkta må skje i samråd med rektor. FUG forutsetter fortsatt at skolen har prosedyrer for å registrere bakgrunn for bortvisningen.

På videregående skole har elevene nådd et helt annet modenhetsnivå, og man kan i unntakstilfeller godta at lærer kan gi bortvisning for resten av dagen. For at slik bortvisning skal kunne skje, må eleven ha fått klar beskjed om at dette vil være reaksjonsformen ved uønsket adferd. Eleven skal ha vært i samtale med skolens rådgiver, sosiallærer eller andre fagpersoner dersom bortvisning går ut over en time, for å sikre at vedkommende har fått forklart hva som utløser uønsket adferd og forståelse for hvorfor skolen reagerer som den gjør.

Grunnlag for bortvisning fra undervisningen.

Den enkelte skole må ha frihet til å definere grunnlaget for bortvisning fra undervisningen. Grunnlaget skal defineres i skolens ordensreglement. Reglementet skal utarbeides i samarbeid med foreldrene på barnetrinnet og foreldre og elever på ungdomstrinnet og videregående skole. Ordensreglementet skal drøftes i første møte i skolens rådsorganer hver høst. Det skal også foretas en oppsummering etter hvert semester som viser antall reaksjoner og reaksjonsformer fordelt på årstrinn. Rektor skal også registrere gjengangere både blant elever og lærere og sørge for at det settes i verk særlige tiltak dersom det er mange gjentagelser.

Før bortvisning forekommer skal skolen ha foretatt en vurdering av hva som utløser uønsket adferd. I dette ligger også en vurdering av om det er andre elever, spesielle situasjoner eller læreren som er med på å utløse negativ adferd. På barne- og ungdomstrinnet skal denne vurderingen skje i nært samarbeid med hjemmet.

Forutsetninger som må være til stede ved bortvisning.

- Rutinene må være beskrevet i skolens ordensreglement
- Ordensreglementet må ha vært til høring i skolens rådsorganer og vedtatt i SMU eller driftsstyre.
- Ordensreglementet skal diskuteres i foreldremøtene og presenteres ved alle overganger.
- Før bortvisning skal det være foretatt en kartlegging av årsakssammenhenger. Alle lærere som har ansvar for eleven skal involveres i vurdering av årsak til uønsket oppførsel og hvilke virkemidler som er aktuelle for å få til endret adferd.
- Skolen har en særlig plikt til å vurdere om det er noe i undervisningssituasjonen, gruppesammensetning, medelevers eller lærers adferd som utløser uønsket oppførsel fra elevens side.
- Det skal ha vært kontakt mellom hjem og skole der vurdering av årsak til uønsket oppførsel og hvilke virkemidler som er aktuelle for å få til endret adferd skal drøftes.
- Skolen skal ha en uavhengig person som skal være til stede for å bistå eleven når denne skal forklare seg for lærer eller rektor
- Elev og foresatte skal sammen ha blitt informert om at bortvisning fra undervisningen vil være en aktuell reaksjonsform.

Oppfølging av bortvisning.

Lærer har plikt til å informere rektor om årsaken til bortvisning. Rektor skal følge opp alle bortvisningssaker og se til at nødvendige tiltak settes i verk for å unngå gjentagelser. Det skal gjennomføres registrering av alle bortvisningssaker og rektor skal forelegge en oversikt for samarbeidsutvalget som viser omfang av bortvisninger på årstrinn, Oversikten skal vise lengden på bortvisningsperioden og hvilken lærer som har krevd bortvisning. Dersom samme lærer har mange bortvisninger, skal det foretas en vurdering av årsak, og lærer skal hjelpes til å finne alternativer til denne reaksjonsformen.

Oppsummering.

FUG mener dette er en prinsipielt viktig sak som berører elevens rettsikkerhet og lærernes autoritet i klasserommet. Det er ikke gitt at myndighet til bortvisning gir økt autoritet. Spesielt i ungdomsskolen og videregående skole kan bortvisning som føles som urettmessig, gi svekket autoritet. FUG synes det er en dårlig idé å

pålegge lærerne byrden som anklager og dommer og mener at rektor fortsatt skal ha ansvaret for å avgjøre bortvisning eller ikke.

Bortvisning fra undervisningen på barnetrinnet er en svært alvorlig reaksjonsform som bare må brukes i særlige tilfeller og i samråd med foreldrene. På ungdomstrinnet kan FUG godta at lærer har rett til bortvisning i inntil en skoletime eller arbeidsøkta. På videregående skole kan lærer i særlige tilfeller gis anledning til bortvisning resten av dagen.

I alle tilfeller må det foretas registrering av hvem som bortvises, årsak til bortvisning og hvilken lærer som foretar bortvisning. Rektor har ansvaret for å følge opp den enkelte sak for å vurdere bakgrunn og sette i verk tiltak som gjør at man unngår gjentakelse.

Reglene for bortvisning skal være forankret i skolens rådsorganer og omfanget av bortvisning skal vurderes ved semesterslutt.

Med vennlig hilsen

Loveleen Rihel Brenna
Utvalgsleder

Ingebjørg Johannessen
Seniorrådgiver